

Prof.dr Duško Vejnović, redovni profesor Univerziteta u Banjoj Luci, predsjednik Evropskog defendologija centra Banja Luka i glavni i odgovorni urednik naučnih časopisa Defendologija i Sociološki diskurs

STRATEGIJA NACIONALNE BEZBJEDNOST I IZAZOVI

Država se brani cjelinom svojih (ne) prilika

Naučna teorija predstavlja opšti stav izveden iz više provjerenih i potvrđenih zakonitosti koje se odnose bilo na prirodne ili društvene pojave. Sa druge strane, zakonitosti se utvrđuju na osnovu saznajnih činjenica do kojih se došlo, logičkom analizom i sintezom. Tako se na osnovu dostignutog znanja o nečemu postavlja polazna pretpostavka zakonitosti-hipoteza, a zatim se hipoteza provjerava u praksi, prikupljaju se novi podaci o bitnim činjenicama, koje potvrđuju ili odbacuju hipotezu zakonitosti. Na osnovu u praksi potvrđenih zakonitosti može se izvesti teorijska definicija, za proces nastajanja, kretanja i nestajanja nekih društvenih pojava. Teorija daje najopštije stavove o vezama između pojava koje ugrožavaju ili mogu ugroziti osnovne društvene vrijednosti, pa i bezbjednost države: to je više složeniji oblik tumačenja provjerenih činjenica.

Da bi definisali pojam strategije nacionalne bezbjednosti, koja je sve više u upotrebi u svijetu, prvenstveno u državama na Zapadu, neophodno je taj pojam nominalno definisati i izvršiti analizu saznanja o tome pojmu u svijetu. Na osnovu tih znanja neophodno je komparativnom analizom strategija nacionalne bezbjednosti država u regionu i pojedinih zemalja u svijetu doći do saznanja u praktičnim refleksijama tog pojma, odnosno o sadržaju i postupku izrade tog najvišeg dokumenta države u oblasti bezbjednosti. Sa te saznajne osnove uz definisanje ishodišta strategije nacionalne bezbjednosti, moguće je preliminarno definisati njen sadržaj i osnovne methodske postavke postupka izrade i primjene iste. Strategijom nacionalne bezbjednosti se ukazuje na cilj ovog najvišeg i najopštijeg državnog i nacionalnog programa u oblasti bezbjednosti, kao i zaštita najviših nacionalnih interesa. Kao relativno trajan odbrambeni program strategija nacionalne bezbjednosti se postepeno redefiniše, a shodno promjenama na kojima se zasniva, a često i promjenom državne vlasti. Suštinom nacionalne bezbjednosti i fizionomijom sukobljavanja prisutnih nekih želja izvan granica i izvan pojma rata, te da se posljedice po naciju i državu dešavaju i u miru, kao i unutrašnjosti granica. Novi tj. dvadeset prvi vijek ili milenijum, sa sobom je donio mnogo novina pa i novih oblika ugrožavanja i sukobljavanja u miru kad su daleko veće nego u ranijim periodima ili posljedica oružanog sukobljavanja u ratu. Pod oružanim sukobima podrazumijevaju se određene situacije koje se karakterišu upotrebom oružanih snaga i oružja u sukobima. Rat i ratna dejstva su sveobuhvatna i najsnažnija manifestacija oružanog

sukoba koga karakterišu intezivna borbena dejstva između sukobljenih strana ili država. Stoga, prelazni period iz redovnog ka ratnom ili vanrednom stanju (konverzija) i ponovni povraćaj u redovno stanje, (rekonverzija) ne mora uvijek biti jasno izraženo, a formalne objave rata su u savremenim uslovima veoma rijetke. Rat u Vijetnamu, Iračko-iranski sukob, rat na Foklandima, rat u Zalivu, agresija na Avganistan, Irak, Libiju, Egipat i niz drugih, vođeni su bez formalne objave rata. Savremeno doba u svijetu i zemlji planeti donosi nove izazove i rizike koji mogu biti drastično opasniji i pogubniji po bezbjednost ljudi, životinja, energetskih izvora (voda i sl.), biljaka i slično. Ovaj fenomen je već započeo svoje poremećaje koji nagovještavaju i katastrofalne posljedice (katastrofalne posljedice su već najavile novu prijetnju, na to ukazuju činjenice i primjeri poplava na svim kontinentima, zemljotresi, suše i slično). Stoga, stratezi, naučnici i istraživači moraju iznalaziti strateška i odgovarajuća rješenja za spriječavanje ovih prirodnih pojava. Prema tome, strategija nacionalne bezbjednosti u savremenom svijetu je vještina vladanja i iskorišćavanja svih sredstava kojima jedan narod ili više naroda u koaliciji raspolaže u datom vremenu. U tome se podrazumijeva oružana sila sa ciljem da se bitni interesi održe i zaštite od neprijateljskih ugrožavanja. Nacionalna strategija kao dokument u kojem je izražen smisao i suština opšte strategije, da što uspješnije predvidi osnovne tendencije za buduće vrijeme i da na osnovu toga pripremi odbrambene i bezbjednosne snage sa svim raspoloživim resursima, kako bi sve bilo upotrebjeno u pojavi prijetjećih izazova u razvojnom i bezbjednosnom smislu. Odbrambeno-bezbjednosna strategija kao značajan državni dokument kojim se regulišu strateški ciljevi društva, uvijek je interesantan problem za istraživače ove problematike za koju veliki broj autora pokušava na svoj način definisati ovaj fenomen. Između mnogobrojnih definicija o strategiji, kako kod autora tako i kod država, ukazaćemo na jednu od njih. Rejmon Aron, smatra da je cjelokupni razvoj strategije išao od užeg shvatanja tog pojma, kao puke primjene sile ka njegovom širem značenju - upotreba sile radi dostizanja ciljeva politike. Stoga, on strategijom podrazumjeva „akciju u slučajevima gdje uistinu poštovanja pravila ne isključuje pribjegavanje oružanoj sili.“¹ Ključni termini strategije nacionalne bezbjednosti su: ***Nacionalna bezbjednost, Nacionalni interesi, Bezbjednosni interesi, Nacionalni ciljevi, Nacionalna politika, Bezbjednosna politika i Nacionalna odbrana.*** Na osnovu iznijetih činjenica i semantičke analize, sintagma ***strategije nacionalne bezbednosti*** može se odrediti kao skup iskaza u formi pravila, principa i normi, koji se koriste u donošenju dugoročnih upravljačkih akcija u sistemu odbrane i bezbednosti države.

¹ Aron R. Evolution of Modern Strategic Thought; Problems of Modern Strategy. Part One, No 54. Adelphi Papers, 1969, n 2.

Strategije nacionalne bezbjednosti ukazuje se na cilj najvišeg i najznačajnijeg državnog nacionalnog programa. Prisutna je, kako u ratu, tako i u miru. Predviđa buduće stanje i budući razvoj događaja. Zavisno od pristupa problemu zaštite, odbrane i bezbjednosti (defendologije) države, strategija nacionalne bezbjednost polazi od saznanja o teoriji opšte strategije, strategije države i rezultata istraživanja u naučnim ustanovama u društvu i u odbrambeno-bezbjednosnom sektoru, (vojsci i policiji) i slično. **Bezbjednost građana i države je vrhovni zakon.**